

آشنایی با اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا (آسه‌آن)

Association of South East Asian Nations (ASEAN)

(قسمت چهارم)

اشاره:

بلوک‌های اقتصادی که در مناطق گوناگون جهان در نیم قرن گذشته تشکیل شده‌اند، تلاش وسیعی را برای ایجاد فضای همکاری‌های سیاسی، اقتصادی، علمی و فرهنگی ایجاد کردند و توانستند با یکپارچگی و وحدت، ضمن کاهش تنش‌های منطقه‌ای، در راه توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی ساکنان کشورهای عضو گام‌های مؤثری بردارند.

یکی از بلوک‌های منطقه‌ای فعال و موفق، اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا (آسه‌آن) است که توانسته حوزه فعالیت و همکاری‌های خود را توسعه دهد و با کشورهای دیگر جهان نیز به توافق‌های مؤثری در خصوص گسترش روابط اقتصادی، تبادل فرهنگی و فناوری دست یابد.

در شماره‌های گذشته نشریه «بررسی‌های بازرگانی» با نحوه تشکیل آسه‌آن و نیز بخشی از فعالیت‌های آن در خصوص گسترش روابط تجاری و امنیتی میان اعضا و نیز روابط اقتصادی با دیگر بلوک‌ها از جمله اتحادیه اروپا آشنا شدید. در این شماره، پیرامون مناسبات آسه‌آن با کشورهای چین، ژاپن، استرالیا، زلاند نو، آمریکا، هند و پاکستان آشنا خواهیم شد.

جمهوری خلق چین	اولین مشورت‌های رسمی بین	نیمه‌دائیم دریایی در یکی از
تلاش برای بهبود روابط مشورتی	مقام‌های ارشد دو طرف در آوریل	جزیره‌نماهای مورد منازعه، به شدت
بین آسه‌آن و چین در سال ۱۹۹۳	صورت گرفت. نمایندگان	ابراز نگرانی کردند.
آغاز شد و متعاقب آن کمیته‌های	آسه‌آن در مورد اقدام تجاوزکارانه	چین در ماه ژوئیه به وزیران
مشترکی در مورد همکاری اقتصادی	چین در جزایر «اسپراتلی» به ویژه	خارج آسه‌آن اطمینان داد که این
و تجاری و همچنین همکاری علمی	مجاز کردن فعالیت‌های ماهی‌گیری	کشور خواهان راه‌حلی صلح‌آمیز
و فنی تشکیل شدند.	غیرقانونی و احداث تأسیسات	براساس قانون بین‌المللی براساس

قانون بین‌المللی برای منازعه حاکمیت بر جزایر می‌باشد.

در همان زمان، چین بار دیگر ادعاهای خود را بر جزایر تکرار کرد. به رغم نگرانی مستمر آسه‌آن در مورد ادعاهای چین در جنوب دریای چین، تلاش‌هایی به منظور تحکیم روابط بین دو طرف به عمل آمده و چین در ژوئیه ۱۹۹۶ اجازه یافت در کنفرانس‌های معاونان وزرا به عنوان یک عضو کامل مذاکره‌کننده شرکت جوید.

در فوریه ۱۹۹۷ یک کمیته مشترک همکاری برای هماهنگی مذاکرات چین و آسه‌آن و تمامی جوانب روابط بین دو طرف تشکیل شد. چین در ماه آوریل در جلسه مقام‌های ارشد آسه‌آن برای اولین بار توافق کرد، مسایل مربوط به جنوب دریای چین را در یک نشست چندجانبه پیش از آنکه مباحثات را بر مبنای دوجانبه محدود سازد، بحث نماید.

روابط بین دو طرف با اعلام حمایت چین از توسعه گروه‌بندی آسه‌آن تحکیم بیشتری یافت. توسعه آسه‌آن از طریق اعطای عضویت به کامبوج (که سپس به تمویق افتاد)، لائوس و میانمار و اتخاذ تصمیمی مبنی بر تشکیل شورای مشترک بازرگانی جهت افزایش تجارت و سرمایه‌گذاری دوجانبه صورت گرفت.

چین در اجلاس غیررسمی سران که در ماه دسامبر ۱۹۹۷ برگزار شد،

شرکت کرد. اجلاسی که در پایان آن دو طرف یک بیانیه مشترک صادر کردند و به موجب آن تمهد خود را بر حل منازعات منطقه‌ای از طرق صلح‌آمیز تأیید کردند.

ژاپن

اجلاس آسه‌آن و ژاپن در سال ۱۹۹۷ برای بحث در مورد موضوعات مورد نگرانی فیما بین در زمینه‌های تجارت، سرمایه‌گذاری، انتقال فناوری و افزایش مساعدت برگزار شد.

تنها اجلاس وزیران اقتصاد آسه‌آن و وزیر تجارت بین‌الملل و صنایع ژاپن در اکتبر ۱۹۹۲ برگزار شد. در این جلسه و پس از آن، آسه‌آن از ژاپن درخواست کرد که میزان سرمایه‌گذاری خود را در کشورهای عضو افزایش دهد و بازارهای خود را به روی کالاهای ساخت آسه‌آن به منظور کاهش کسری تراز تجاری با ژاپن، بیش از پیش بگشاید.

ژاپن موافقت کرد، امتیازات آسه‌آن را به موجب نظام کلی تعرفه تا سال ۲۰۰۱ تمدید نماید.

همکاری عمرانی و فرهنگی آسه‌آن و ژاپن از سال ۱۹۹۳ به موجب طرح‌هایی شامل برنامه مبادله فنی داخل آسه‌آن، برنامه افزایش همکاری ژاپن و آسه‌آن و برنامه دولتی آسه‌آن و ژاپن توسعه یافته است.

در دسامبر ۱۹۹۷، ژاپن که در اجلاس غیررسمی سران در مالزی شرکت کرده بود، توافق کرد ورود کالاهای ساخت کشورهای عضو

آسه‌آن به بازارش افزایش یابد و فرصت‌های آموزشی برای بیش از ۲۰ هزار جوان را به منظور کمک به توسعه اقتصاد داخلی آسه‌آن فراهم آورد.

در بیانیه مشترکی که در پایان اجلاس انتشار یافت، هر دو طرف متعهد شدند که همکاری بیشتری داشته باشند و در جهت افزایش صلح و ثبات منطقه‌ای همکاری کنند.

سران کشورهای عضو آسه‌آن در دسامبر ۱۹۹۸ از ابتکار عمل ژاپن که در اکتبر همان سال اعلام شد، استقبال کردند. این ابتکار عمل در مورد تخصیص ۳۰ میلیارد دلار آمریکا برای افزایش بهبود اقتصادی در منطقه بود. در همان حال، نخست‌وزیر ژاپن اعلام کرد که ۵ میلیارد دلار دیگر را به عنوان وام‌های واگذاری جهت اجرای طرح‌های زیربنایی برای آسه‌آن در نظر گرفته است.

سایر کشورها

به موجب برنامه همکاری اقتصادی استرالیا و آسه‌آن، استرالیا فعالیت‌های آسه‌آن را مورد حمایت مالی قرار داد و مبادرت به تشکیل شورای بازرگانی مشترک در سال ۱۹۸۰ کرد.

مرحله سوم برنامه در اواسط ۱۹۹۴ با اعطای کمک مالی به ارزش ۳۲ میلیون دلار استرالیا به آسه‌آن آغاز شد.

در یک دوره زمانی منتهی به ژوئن ۱۹۹۸، تمرکز عمده بر روی

- طرح‌هایی در مدیریت محیط زیست، مخابرات، حمل و نقل و بخش‌های کشاورزی و صنعتی بود.
- روابط همکاری با زلاندنو بر مبنای برنامه ارتباط «بین نهادی» و برنامه افزایش تجارت و سرمایه‌گذاری استوار بود و به موجب آن کمک‌های مالی متوجه توسعه جنگل‌ها، فناوری تولید لبنیات و مدیریت دامپزشکی بود.
- در نوامبر ۱۹۹۳ یک کمیته جدید مدیریت زلاندنو و آسه‌آن به منظور نظارت بر اجرای طرح‌های همکاری آغاز به کار کرد.
- در رابطه با همکاری آسه‌آن با آمریکا می‌توان به کمک‌های مالی آمریکا برای امور بازرگانی کوچک و متوسط و سایر طرح‌ها و نیز ایجاد یک مرکز مبادله فناوری اشاره کرد.
- آسه‌آن و آمریکا در سال ۱۹۹۰ یک گروه مشترک کاری تشکیل دادند که هدف آن بررسی روابط اقتصادی آسه‌آن با آمریکا و همچنین شناسایی و تعیین برنامه‌هایی بود که به موجب آنها مناسبات اقتصادی می‌توانست تقویت شود.
- طرح‌های همکاری آسه‌آن و کانادا شامل فناوری شیلات، صنایع مخابراتی، بهره‌گیری از انرژی خورشیدی و یک مرکز کاشت درختان جنگلی می‌باشد.
- در سال ۱۹۹۴ یک کمیته مشترک برنامه‌ریزی و نظارت ایجاد شد و برای اولین بار در اکتبر ۱۹۹۵ تشکیل جلسه داد. هدف آن نظارت بر طرح‌های برنامه‌ریزی و سطوح اجرا بود.
- جمهوری کره در ژوئیه ۱۹۹۱ به عنوان «شریک در گفت‌وگو» مورد پذیرش آسه‌آن قرار گرفت و در دسامبر همان سال، اتاق بازرگانی مشترک آسه‌آن و کره تشکیل شد.
- طرح‌های همکاری در خلال سال ۱۹۹۵ در ارتباط با توسعه منابع انسانی، علوم و فناوری، توسعه کشاورزی و تجارت و سیاست‌های سرمایه‌گذاری به اجرا درآمدند.
- جمهوری کره در دسامبر ۱۹۹۷ در جلسه غیررسمی سران آسه‌آن شرکت کرد.
- در ژوئیه ۱۹۹۳ کشورهای هند و پاکستان به عنوان شرکای ناحیه‌ای آسه‌آن مورد قبول واقع شدند. شرکای ناحیه‌ای می‌توانند در جلسات آسه‌آن در مورد برخی بخش‌ها همچون تجارت، حمل‌ونقل و ارتباطات و گردشگری حضور یابند.
- پس از آن شورای بازرگانی آسه‌آن و هند تشکیل شد و برای اولین بار در فوریه ۱۹۹۵ در دهلی نو تشکیل جلسه داد.
- اجلاس سران آسه‌آن در دسامبر ۱۹۹۵ با افزایش سطح وضعیت هند به سطح یک شریک مذاکره، توافق کرد. هند به‌طور رسمی در کنفرانس معاونان وزیر در ژوئیه ۱۹۹۶ پذیرفته شد. هند در ژوئیه ۱۹۹۸ پیشنهاد ارایه شده مبنی بر اینکه پاکستان در اجلاس منطقه‌ای آسه‌آن برای بحث در مورد مسایل مربوط به آزمایش سلاح‌های هسته‌ای هر دو کشور حضور یابد را رد کرد.
- ***
- آسه‌آن در سال ۱۹۸۱ میزبانی یک کنفرانس سازمان ملل در مورد کامبوج را پذیرفت و اطمینان داد که آسه‌آن (نه به عنوان یک گروه) به هیچ جناحی سلاح نمی‌دهد.
- در جلسات غیررسمی ۸۹-۱۹۸۸ که از سوی نمایندگان ویتنام و لائوس برگزار شد، آسه‌آن و جناح‌های کامبوجی در خصوص راه‌حل ممکن سیاسی در کامبوج به بحث پرداختند.
- آسه‌آن در کنفرانس بین‌المللی در مورد کامبوج که در پاریس در ژوئیه/اوت ۱۹۸۹ برگزار شد، شرکت کرد و مذاکرات بیشتری در جاकारتا در فوریه ۱۹۹۰ در این مورد انجام گرفت که هیچیک از آنها نتوانستند به راه‌حلی سیاسی دست یابند.
- وزیران آسه‌آن در ژوئیه همان سال خواستار تشکیل یک شورای عالی ملی (SNC) با شرکت دولت کامبوج که تحت حمایت ویتنام و سه گروه مخالف بود، شد.
- پیشنهاد سازمان ملل برای تشکیل یک شورای عالی ملی و برگزاری انتخابات تحت نظارت سازمان ملل در سپتامبر ۱۹۹۰ از سوی تمامی جناح‌های کامبوج پذیرفته شد.
- در پی بازگشت گسترده آوارگان کامبوج در سال ۹۳-۱۹۹۲، آسه‌آن در ژاپن کارشناسان فنی را برای کمک به اسکان مجدد آنها به کار گماشت. وزیران خارجه آسه‌آن و

شرکای مذاکره‌ای آنها در ژوئیه ۱۹۹۴ توافق کردند، به منظور کمک به دولت کامبوج در تحکیم موضعش، به آن کشور آموزش نظامی بدهند.

در ژوئیه ۱۹۹۵ توافق شد که به کامبوج «وضعیت ناظر» داده شود. سپس همکاری بین دو طرف بر روی مسایلی همچون پذیرش آینده کامبوج در گروه به عنوان یک عضو کامل متمرکز شد. وزیران خارجه آسه‌آن در مه ۱۹۹۷ تأیید کردند که کامبوج به همراه لائوس و میانمار در ژوئیه همان سال به گروه راه یابند. با این حال در اواسط ژوئیه عضویت کامبوج به علت برکناری شاهزاده «رانارید» و ناآرامی داخلی منتج از آن به تعویق افتاد.

سپس در همان ماه رهبر کامبوج یعنی «هان‌سن» نخست‌وزیر دوم کامبوج توافق کرد که آسه‌آن نقش میانجی را در بازگرداندن ثبات به کشور و تدارک دیدن یک انتخابات آزاد داشته باشد.

در اوایل اوت ۱۹۹۷، وزیران خارجه اندونزی، فیلیپین و تایلند به نمایندگی از طرف آسه‌آن به منظور تأیید این اهداف با «هان‌سن» ملاقات کردند.

«هان‌سن» در ژانویه ۱۹۹۸ ملاقات با هیأت سه‌تفری آسه‌آن را پذیرفت. با این حال یک گروه ناظر از آسه‌آن به هیأت بین‌المللی نظارت پیوست تا بر امر انتخابات که در ژوئیه ۱۹۹۸ در کامبوج برگزار شد، نظارت کند.

تصویب مجامع بین‌المللی در مورد اجرای انتخابات و در نتیجه

پیروزی «هان‌سن»، موجب شد که آسه‌آن با بررسی مجدد ورود کامبوج به اتحادیه موافقت کند.

در پی ایجاد یک دولت ائتلافی در کامبوج در ماه دسامبر ۱۹۹۸، این کشور از سوی دولت ویتنام به عنوان دهمین عضو آسه‌آن مورد استقبال قرار گرفت. این استقبال به رغم جلسه اولیه وزیران خارجه که در آن شرکت‌کنندگان نتوانستند تصمیمی جمعی اتخاذ کنند، صورت گرفت. ورود رسمی کامبوج به آسه‌آن در اوایل ۱۹۹۹ صورت گرفت.

در ژوئیه ۱۹۹۲، ویتنام و لائوس پیمان دوستی و همکاری آسه‌آن را امضا کردند. در پی آن، دو کشور در جلسات آسه‌آن و کمیته‌های آن به عنوان دو عضو ناظر شرکت کردند.

در ژوئیه ۱۹۹۴ یک هیأت رسمی از میانمار در اجلاس سالانه وزارتی بنا به دعوت دولت میزبان یعنی تایلند (بر مبنای سیاست آسه‌آن مبنی بر اجرای «مداخله سازنده» محدود با میانمار به منظور تشویق دموکراسی در آن کشور) حضور یافت.

میانمار در ژوئیه ۱۹۹۵ مبادرت به امضای پیمان دوستی و همکاری آسه‌آن کرد. آسه‌آن در ژوئیه ۱۹۹۶ به میانمار وضعیت ناظر را اعطا کرد و به آن کشور اجازه داد در اجلاس منطقه‌ای آسه‌آن راه یابد.

این اجازه علی‌رغم آن داده شد که ملاحظات شدیدی از سوی دولت‌های استرالیا، کانادا و آمریکا به علت وضعیت حقوق بشر در میانمار وجود داشت.

سران دولت‌های آسه‌آن که در نوامبر ۱۹۹۶ در اجلاس غیررسمی سران در جاکارتا شرکت کردند، با ورود میانمار به گروه به عنوان عضو کامل موافقت کردند و در همان زمان کامبوج و لائوس نیز اجازه ورود به گروه را یافتند.

با وجود آنکه عضویت کامبوج تا مدتی به تعویق افتاده بود، لائوس و میانمار در ژوئیه ۱۹۹۷ اجازه ورود به گروه را پیدا کردند.

در ژوئن ۱۹۹۶ وزیران کشورهای عضو آسه‌آن، جمهوری خلق چین، کامبوج، لائوس و میانمار چارچوبی را برای همکاری عمرانی آسه‌آن و کشورهای حوزه رودخانه «مکونگ» پذیرفتند.

هدف از این ابتکار عمل، تقویت یکپارچگی منطقه در جهت همکاری بیشتر در مورد مسایلی همچون قاچاق مواد مخدر، مهاجرت کارگران و گردشگری و ایجاد سهولت در روند توسعه آینده آسه‌آن بود.

قرار شد گروه‌های کارشناسان و مقام‌های ارشد برای بررسی مسایل مالی و پیشنهادهایی جهت ارتباط در منطقه تشکیل جلسه دهند. این ارتباطات شامل شبکه خط لوله گاز، خط آهن و ایجاد یک منطقه مشترک زمانی بود.

گروه کاری خطوط آهن در دسامبر ۱۹۹۶ جمعی از مشاوران را برای مطالعه اسکان‌پذیری پیشنهادات منصوب کرد.

ادامه دارد...